

Velkommen til Sørlandets nasjonalpark

**Raet
nasjonalpark**

Velkommen til Sørlandets nasjonalpark

I motsetning til andre nasjonalparker har ikke Raet nasjonalpark et geografisk navn, men den har navn etter et geologisk fenomen. Raet – endemorenen fra siste istid – ligger i havet utenfor og går i land på Sørlandskysten i Aust-Agder. Raet er grunnlaget for et mangfoldig liv i sjø, på land og i lufta – og disse unike naturkvalitetene er lett tilgjengelig for alle som besøker Raet nasjonalpark.

Raet nasjonalpark representerer natur og naturkvaliteter som alle setter pris på, og som vi ønsker skal gå i arv til våre barn og barnebarn. Derfor er det viktig å ta hensyn til naturen og det som lever og vokser der. Selv om vi alle har et ansvar for å forvalte naturverdiene, er det et eget nasjonalparkstyre og en statlig ansatt nasjonalparkforvalter som har som sin viktigste oppgave å forvalte områdene innenfor Raet nasjonalpark i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriften for nasjonalparken.

Foto Stein Johnsen/Samfoto

Hvis du tar deg vann over hodet kan du oppdage en helt ny verden under overflaten.

Skagerrakkysten i et nøtteskall

Raet nasjonalpark omfatter ca. 607 kvadratkilometer av kystnaturen og havet utenfor Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Dette er en marin nasjonalpark som omfatter store sjøområder – faktisk 98% av nasjonalparkens totale areal. Raet nasjonalpark er spesiell nettopp fordi det er så tydelig hvordan isen har formet kystlandskapet og at raet så tydelig viser seg både over og under vann. Det mange ikke tenker på, er det mangfold av marint liv som finnes i undervannslandskapet – fra livet i fjæra i skjærgården til havdyp ned mot 500 meter nær Norskerenna i Skagerrak.

Dyphavet er, på samme måte som kystlandskapet, preget av isens bevegelser. Isen har formet et variert og terrassert sjøbunnslandskap med både hardbunn og bløtbunn. Øst i nasjonalparken, der moreneryggen ligger under vann, finnes store arealer med tareskog av nasjonal verdi. Her er det ideelle leveområder for hummer og en rekke forskjellige fiskearter. Der raet går i land lenger vest, er bunnforholdene preget av bløtbunn med mangfoldige ålegrasenger – og ved Nidelvas utløp finnes også fylkets eneste brakkvannsdelta. Samlet gir dette høyproduktive oppvekst- og leveområder for et variert marint dyre- og planteliv.

Foto: Kim Abel/Naturavnet

I Raet nasjonalpark ligger det godt til rette for snorkling og fridykking. Det er en rik marin flora og fauna under vannflaten – og ikke ufortjent kalles havets planter for "den blå skogen".

Hele Norges sommersted

Tvedestrand, Arendal og Grimstad er vertskommuner for Raet nasjonalpark og innenfor nasjonalparkgrensene finnes noen av Sørlandets mest brukte friluftsområder. Mange oppsøker disse farvannene mellom holmer og skjær med båt om sommeren, og Raet nasjonalpark tar i mot alle som ønsker å oppleve skjærgården og kystlandskapet – både til lands og til vanns. Selv om det er 132 fritidsboliger innenfor nasjonalparkens grenser, og flere hundre like utenfor, egner nasjonalparken seg perfekt for kajakkpadling, vindsurfing, båt- og fotturer – så vel som fiske og bading.

Skjærgården, kystlandskapet med sine svaberg og strender, har en magisk tiltrekning på barn og voksne i alle aldre. Mange har sterke barndomsminner fra sommerlig strandkrabbefiske og spennende netter på de ytterste skjær for å plukke krabber på "bremmen". Minst like mange har sterke sommerminner i båt mellom øyene og holmene langs denne kyststripa. Opplevelsene er ekstra sterke når man padler kajakk gjennom trange sund og på åpent hav. Sjelden kommer man så tett på naturen som når man glir lydløst på speilblankt hav i tidlige morgentimer.

Foto: Asbjørn Aaronsen

Å padle mellom øyer og holmer i skjærgården er en fantastisk måte å oppleve Raet nasjonalpark.

Foto: Jvind Berg

I Raet nasjonalpark er det store muligheter for sjø- og havfiske fra båt. I skjærgården kan du få torsk, sei og lyr – og makrell i sommermånedene.

Foto Per Eide/Sannfoto

I Raet nasjonalpark er det tillatt å fiske og drive fangst, og i tareskogene er det et mangfoldig liv. Her finnes torsk, sei, lyr – og selvsagt både krabber og hummer.

Foto: Tore Moi

På strendene kan du gå på jakt etter "De 5 små": strandkrabbe, eremittkreps, strandreke, hjerteskjell og børstemark.

Porsjonsstykker av Sør-Norges geologi

På utsiden av Tromøy, Merdø og Jerkholmen ligger endemorenen blottlagt som mektige rullesteinstrender. Det er fascinerende å gå langs disse strendene og se hvor forskjellige rullesteinene er i farge, struktur og størrelse. Da isen beveget seg mot sørvest, tok den med seg store og små steiner, og det samme gjorde isfjell som drev langs kysten for mer enn 10 000 år siden. Når bølgene fra havet kastet rundt på disse steinene, ble de langsomt formet runde og glatte. Mangfoldet av runde steiner viser at de representerer både ulike bergarter og ulike opprinnelsessteder – de fleste har kommet hit langveisfra. Her finnes bergarter som larvikitt, rombeporfyr, hornfels og gneis med granater – og det er heller ikke uvanlig å finne fossiler langs strendene. Alt er fraktet hit med isen fra områder lenger nordøst. Noen fra Ringerike og andre fra områdene på begge sider av Oslofjorden.

Måkeskrik og humlesurr

Raet nasjonalpark har et rikt fugleliv. Her er det både fugler som er på trekk og som hekker i skjærgården og i kystskogene. Nasjonalparken har også viktige leveområder for planter og insekter. Kystlyngheier og strandenger med et mangfold av planter inkludert sjeldne og truede planter, sopp og lav har bidratt sterkt til at denne naturen har fått nasjonalparkstatus. I Raet nasjonalpark er det dessuten registrert 1530 sommerfuglarter – hvorav 168 er ført opp på norsk rødliste over truede arter.

Bøkeskog og takrørsump

Raet nasjonalpark har Europas nordvestligste vernede bøkeskog, og selv om den på langt nær er like stor som bøkeskogen i Larvik, er den en opplevelse – spesielt tidlig vår. Før bladene spretter og trekronene tettes med bøkeblader, springer hvitveisen ut og danner tette tepper av hvite blomster som skjuler bøketrærnes falne blader. I trekronene holder sangerne konsert – og det er spesielt boksanger, løvsanger og munk som er mest fremtredende i dette vårlige koret. Men også meiser og troster blander seg i dette mangfoldige koret. I Raet nasjonalpark finnes det også mange områder med takrørskog og sivsummer hvor et stort antall vadere og ender finner både mat og trygge skjulesteder.

Havets katedraler

Fyrene i Raet nasjonalpark er både kulturhistorie og opplevelsesarenaer. Lyngør fyr, Møkkalasset fyr og fyrene Store og Lille Torungen ligger som lysende katedraler i havgapet. De har til alle tider hatt en spesiell tiltrekning, og mange forbinder fyrene med noe som er fast og trygt. Fyrene ligger med hav på alle kanter, og kontrasten mellom det faste og trygge og det stormfulle havet, appellerer til mange. I Raet nasjonalpark kan du oppleve hvordan det er å bo på et fyr langt ut i havet.

Foto: Olvind Berg

På rullesteinsstrendene kan du gå på geologisafari og finne forskjellige bergarter. Se og kjenn på steinene – og legg dem tilbake, slik at dem som kommer etter deg også kan få "smake" på porsjonsstykker av Sør-Norges geologi.

Foto: Arne Klutse

I Raet nasjonalpark er det registrert 1530 forskjellige sommerfuglarter, og den store insektfaunaen gjør det spennende å gå på sommerfugljakt.

Foto: May Elin Aunli

Bøkeskogen er en opplevelse når vårgrønne blader maler skogsinteriøret grønt.

Raet nasjonalpark i Tvedestrand

I Tvedestrand ligger nesten hele nasjonalparkområdet i havet og på øyene i skjærgården. Det betyr at du må i båt for å oppleve nasjonalparken. Hvis du kommer ut til uthavna Lyngør – Europas best bevarte tettsted – vil du kunne oppleve kystlyngheiene på utsiden av øya Ytre Lyngør, og du kan bestille overnatting på Lyngør fyr gjennom Aust-Agder Turistforening.

Det går rutebåt til Lyngør fra Gjeving, hvor det også er taxibåttilbud. Tvedestrand kommune er en

foregangskommune for forvaltning av marine verneverdier i sjø. Derfor er det et større område utenfor Askerøya hvor man ikke kan fiske med faststående redskap som eksempelvis garn, line, ruser og teiner. Likevel er det bokstavelig talt et hav av muligheter i Tvedestrand.

”Å dra på båen etter torsk,” er et begrep i Tvedestrand. Med dette mener de at de vil ut på grunnene som raet har skapt ytterst i skjærgården. Med kunnskap og erfaring settes kursen mot de beste fiskeplassene.

Foto: Øyvind Berg

”Hele Norges sommersted” – slik kan det virke når det er tett i tett med folk og båter på de ytterste holmene i skjærgården i Tvedestrand.

Raet nasjonalpark i Arendal

Noen av de mest tilgjengelige stedene for folk å oppleve Raet nasjonalpark uten båt er i Arendal kommune. Det mest populære utfartsstedet er strendene ytterst på Tromøy. Rullesteinsstrendene på Spornes viser hvordan landet har løftet seg opp fra havet etter at isen slapp taket. Spornes og Hove har en egen klang for folk fra Arendal – uansett årstid eller værforhold. Dragningen mot havet er stor, og

på Hove er forholdene lagt til rette for gode opplevelser uavhengig av vindretning eller temperatur. Uthavna Merdø og fyrstasjonen Store Torungen ved innseilingen til Arendal er også svært populære reisemål – spesielt i sommerhalvåret. Turene hit krever båttransport, og til Merdø går det rutebåt fra Arendal. Til Store Torungen fyr er det mulig å bestille båtskyss via Aust-Agder Turistforening i Arendal.

Foto: Tore Moi

Mange stier og turveier leder til fine og spennende strandområder på Tromøya og på Merdø i Arendal.

Raet nasjonalpark i Grimstad

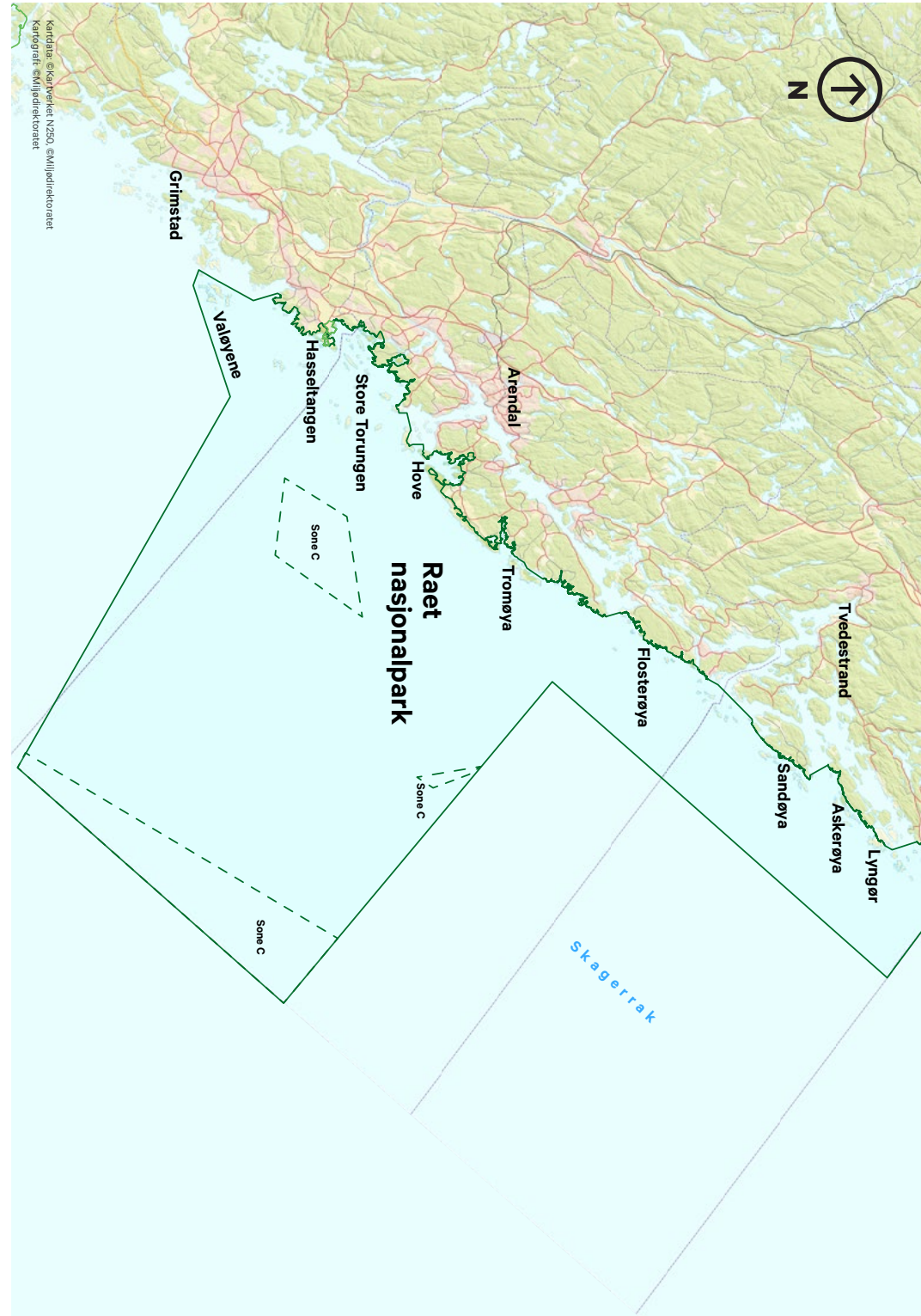
I Grimstad er områdene Søm, Hasseltangen og Fevikstrendene blant de områdene folk flest kan oppleve de spesielle naturverdiene i Raet nasjonalpark. Bøskogen på Hasseltangen og våtmarksområdet Ruakerkilen er naturområder med stort biologisk mangfold. Båtfolket elsker Valøyene – de røde øyene i havet utenfor. Historien om bøskogen er vår tids istidshistorie, for like under

de vakre bøketrærne og den glisne skogbunnen ligger endemoren, og den strekker seg videre vestover inn i kommunen. Raet er grunnlaget for alt som vokser og lever i disse områdene. Istidsavsetningene er lett drenert og middels næringsrikt jordsmonn. Sammen med det milde og fuktige kystklimaet gir dette spesielt gode vekstvilkår. Det er derfor ikke tilfeldig at Grimstad er kjent for grønnsakdyrking og hagebruk.

Foto: Øystein Paulsen

Raet nasjonalpark har mange lune naturhavner – til stor glede for båtturistene i ferietiden. Valøyene i Grimstad er populære øyer å gjøre sommerlig strandhugg.

--- I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.

Det finnes også sone A og sone B. Se lovdata.no for spesifikasjoner.

Hvordan komme til nasjonalparken?

Raet nasjonalpark strekker seg langs den ytre kysten fra helt øst i Tvedestrand til Valøyene i Grimstad. Her ligger nasjonalparken tett på der folk bor, og er veldig tilgjengelig både fra land og fra sjø. Kommer du med bil fra øst langs E 18, er kryss 64 Vinterkjærkrysset første mulighet til å komme seg til de østligste delene av nasjonalparken og Tvedestrand's velkomstsenter på Gjeving. Fra vest vil kryss 80 Frivollkrysset kunne ta deg til Grimstads velkomstsenter på Dømmesmoen, mens kryss 78 fører deg til Hasseltangen og de vestligste delene av nasjonalparken. Arendals velkomstsenter på Vitensenteret nås via kryss 71 Harebakkenkrysset. Derfra er det god adkomst til Tromøya. Mer informasjon fås på turistkontorene i de tre byene Grimstad, Arendal og Tvedestrand.

Det er en rekke populære naturlige havner i nasjonalparken, og de tre byene har også gjestehavner som utgangspunkt for turer i nasjonalparken for sjøfarende.

Forvaltning

Det er et eget styre for Raet nasjonalpark. Styret skal forvalte området i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriften.

Informasjon

Få oppdatert informasjon på våre Facebooksider @raetnasjonalpark. Turistkontorene i Grimstad, Arendal og Tvedestrand har kunnskapsrike medarbeidere som gjerne gir deg sine tur- og opplevelsestips. Velkomstsentre er under etablering på Dømmesmoen i Grimstad, Vitensenteret i Arendal og Gjeving i Tvedestrand.

